

บทที่ 2

ทฤษฎีและวรรณกรรมปริทรรศน์

โดยทั่วไปในการวิเคราะห์ปัญหาด้านอาชญากรรมนั้น มักมีการวิเคราะห์สภาพการณ์ ปัจจัยหรือมูลเหตุต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมในมุมมองด้านสังคมศาสตร์ จิตวิทยาและ อาชญาวิทยา เป็นต้น ซึ่งมุ่งอธิบายลักษณะเฉพาะของปัจเจกบุคคลที่ได้รับสิ่งกระตุ้นหรือ พฤติกรรมการแสดงออกทางอาชญากรรมเป็นตัวกำหนดการกระทำผิด แต่การวิเคราะห์ปัญหา อาชญากรรมในอีกแง่มุมหนึ่งที่น่าสนใจ เป็นเรื่องใหม่ที่สังคมไทยควรให้ความสำคัญ นั่นได้แก่ การอธิบายปัญหาอาชญากรรมตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งเพื่อให้เข้าใจ ถึงปัญหาได้อย่างชัดเจน และสามารถนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ของสังคมไทยมากขึ้น และในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ อาชญากรรมมาใช้ในการศึกษา ซึ่งมีความโดยสังเขปดังนี้

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี (Conceptual Framework)

1. อาชญากรรมโดยแนวคิดเศรษฐศาสตร์ดั้งเดิม (Orthodox Economic Analysis)

แนวทางการศึกษาอาชญากรรมในลักษณะนี้ อธิบายการก่ออาชญากรรมในเชิง เศรษฐศาสตร์ ซึ่งได้ริเริ่มขึ้นโดย Jeremy Bentham (ศักราช 1748-1832) นักเศรษฐศาสตร์ในกลุ่มนีโอคลาสสิก ได้บุกเบิกการใช้เศรษฐศาสตร์มาวิเคราะห์ปัญหา อาชญากรรม Bentham ได้วิเคราะห์ทางเลือกของการกระทำผิด มาเป็นเหตุผลในการอธิบาย พฤติกรรมการก่ออาชญากรรม การป้องกันการเกิดอาชญากรรมและการลงโทษผู้กระทำผิด โดยเชื่อว่า พฤติกรรมในการก่ออาชญากรรมก็มีลักษณะเช่นเดียวกับพฤติกรรมการเลือกบริโภค สินค้า กล่าวคือ ผู้บริโภคย่อมมีเหตุผล (rational) ในการเลือกบริโภคสินค้า และการที่บุคคลตกลงใจที่จะกระทำผิดหรือก่ออาชญากรรมนั้น เขาจะคาดการณ์ว่า อรรถประโยชน์ที่จะได้รับ จากการกระทำผิด สูงกว่าอรรถประโยชน์ที่เขาพึงจะแสวงหาได้ในระยะเวลาเดียวกันจาก ทรัพยากรอื่น หรือกิจกรรมอื่นใดนอกเหนือจากการกระทำผิดหรือไม่ หากมีค่าสูงกว่าบุคคล ดังกล่าวก็พร้อมที่จะก่ออาชญากรรมขึ้น เพราะฉะนั้นไม่ว่าแรงกระตุ้นพื้นฐานของแต่ละปัจเจก บุคคลจะแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม การกระทำผิดหรือการก่ออาชญากรรมย่อมเกิดขึ้นได้

ตราบที่อรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบอาชญากรรมสูงกว่าการกระทำอย่างอื่น กล่าวโดยสรุปก็คือ การก่ออาชญากรรมจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อบุคคลคาดว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำ ความผิดสูงกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการกระทำ ความผิด

2. การศึกษาเศรษฐศาสตร์อาชญากรรม (The Economics of Crimes Study)

ในช่วงก่อน ค.ศ.1968 การศึกษาค้นคว้าด้านเศรษฐศาสตร์อาชญากรรมยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าใดนัก จนกระทั่งมีบทความเกี่ยวกับอาชญากรรมและการลงโทษของ Gary S. Becker (1968) นักเศรษฐศาสตร์ที่ศึกษาทางด้านอาชญากรรมอย่างจริงจัง โดยเขาเชื่อว่าการก่ออาชญากรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับอารมณ์ ความรู้สึกหรือสิ่งแวดล้อม แต่ขึ้นกับอรรถประโยชน์สูงสุดที่บุคคลจะได้รับจากการก่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ผลได้ผลเสีย (benefit - cost analysis) ของแต่ละบุคคล บทความดังกล่าวทำให้การศึกษาเศรษฐศาสตร์อาชญากรรมมีความแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

Becker ได้ให้ความสนใจในการศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการเกิดอาชญากรรมหรืออุปทานของการเกิดอาชญากรรม (the supply of offense) ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนของการกระทำผิด เช่น ต้นทุนที่คาดหวังจากการถูกลงโทษ ซึ่งขึ้นอยู่กับความน่าจะเป็นที่จะถูกจับลงโทษและบทลงโทษ และศึกษาถึงผลได้จากการประกอบอาชญากรรมซึ่งเปรียบเสมือนอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการบริโภคสินค้า นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ถึงการลงโทษผู้กระทำผิดที่เหมาะสมของสังคมอีกด้วย

ในการศึกษาพฤติกรรมการก่ออาชญากรรมซับซ้อนกระทำซ้ำเรา โดยพิจารณาว่าบุคคลจะเลือกกระทำผิดกฎหมายหรือก่ออาชญากรรมหรือไม่นั้น ได้นำแนวคิดทางทฤษฎีจากการศึกษาของ Becker (1968) มาวิเคราะห์การตัดสินใจในการเลือกกระทำผิด โดยใช้แบบจำลองอุปทานการเกิดอาชญากรรม (supply of offense) ภายใต้การตัดสินใจในภาวะที่ไม่แน่นอน (choice under uncertainty) มาใช้ในการศึกษา โดยข้อสมมติฐานพื้นฐานของการศึกษาเศรษฐศาสตร์อาชญากรรม ได้แก่ บุคคลแต่ละคนเป็นบุคคลซึ่งมีเหตุมีผล (rational) และจะเลือกกระทำกิจกรรมโดยขึ้นอยู่กับเปรียบเทียบผลได้กับผลเสีย หรือต้นทุนจากการกระทำผิด เมื่อบุคคลต้องการที่จะทำให้ความพึงพอใจหรืออรรถประโยชน์ของตนอยู่ในระดับที่สูงที่สุด (maximize utility) จะประกอบอาชญากรรมก็ต่อเมื่ออรรถประโยชน์ที่คาดหวังจากการกระทำผิดมีมากกว่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวังจากการใช้เวลาในการประกอบกิจกรรมอื่นๆ หรือจากทรัพยากรอื่นๆ สำหรับการศึกษาในขั้นแรกให้ความสำคัญกับการหาอุปทานการก่ออาชญากรรม ดังนี้

3. อุปทานของการก่ออาชญากรรม (The Supply of Offenses)

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้กระทำผิดมีความต้องการที่จะทำให้รรถประโยชน์ที่เขาคาดหวังจากการกระทำผิดมีระดับที่สูงที่สุด (maximize expected utility) ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอนสองประการ ได้แก่ การกระทำผิดแล้วถูกจับได้และถูกลงโทษ หรือการที่กระทำผิดแล้วสามารถรอดพ้นจากการจับกุมและการลงโทษได้ ซึ่งนั่นก็หมายถึง การพิจารณาว่ารรถประโยชน์สูงสุดจากการกระทำผิดโดยขึ้นอยู่กับความน่าจะเป็นที่จะถูกจับได้และถูกลงโทษนั่นเอง การศึกษาจึงประยุกต์ให้มีฟังก์ชันที่แสดงความสัมพันธ์ของจำนวนการก่ออาชญากรรมกับความน่าจะเป็นที่บุคคลจะกระทำผิดแล้วถูกจับกุม ระดับการลงโทษเมื่อถูกจับและตัวแปรอื่นๆ เช่น รายได้ที่บุคคลควรจะได้รับจากกิจกรรมที่ถูกกฎหมาย อัตราการเกิดขึ้นของการจับกุมและความเต็มใจที่บุคคลนั้นๆ จะก่ออาชญากรรม ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถแทนได้ด้วยฟังก์ชัน ดังนี้

$$Q_i = Q_i(p_i, f_i, u_i) \quad (2.1)$$

โดยที่	Q_i	คือ จำนวนการก่ออาชญากรรมที่บุคคลกระทำขึ้น ระหว่างระยะเวลาที่เฉพาะเจาะจง
	p_i	คือ ความน่าจะเป็นที่จะถูกจับกุมและถูกลงโทษต่อการกระทำผิด
	f_i	คือ บทลงโทษต่อการกระทำผิด
	u_i	คือ ตัวแปรที่แทนปัจจัยอื่นๆ ทั้งหมดที่มีอิทธิพลต่อการก่ออาชญากรรม

ตัวแปรต่างๆ จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางใดต่อการกระทำผิด พิจารณาได้จากฟังก์ชันความพึงพอใจที่คาดหวังจากการก่ออาชญากรรม (the utility expected from committing an offense) เพราะจากทฤษฎีอุปทานการเกิดขึ้นของอาชญากรรมย่อมขึ้นอยู่กับรรถประโยชน์ที่คาดหวังจากการก่ออาชญากรรม ซึ่งมีรูปแบบดังต่อไปนี้

$$EU_i = p_i U_i(Y_i - f_i) + (1 - p_i) U_i(Y_i) \quad (2.2)$$

โดยที่	U_i	คือ ฟังก์ชันอรรถประโยชน์
	Y_i	คือ ผลได้ทั้งที่เป็นตัวเงินและผลได้ทางจิตใจจากการก่ออาชญากรรม
	f_i	คือ บทลงโทษต่อการกระทำผิด
	p_i	คือ ความน่าจะเป็นที่จะถูกจับกุมและถูกลงโทษต่อการกระทำผิด
	$(1 - p_i)$	คือ ความน่าจะเป็นที่รอดพ้นจากการจับกุมได้

อรรถประโยชน์ที่คาดหวังจากการกระทำผิดมีค่าเท่ากับอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำผิดแต่ถูกจับได้ $p_i U_i(Y_i - f_i)$ บวกกับอรรถประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อหลุดพ้นจากการจับกุม $(1 - p_i) U_i(Y_i)$ และการตัดสินใจที่จะก่ออาชญากรรมนั้นย่อมขึ้นอยู่กับว่า อรรถประโยชน์ที่เขาคาดหวังจะได้รับจากการกระทำผิดนั้นสูงกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นหรือไม่ นั่นคือบุคคลจะเลือกกระทำผิดก็ต่อเมื่อ อรรถประโยชน์ที่เขาคาดหวังจากการกระทำผิดมีค่ามากกว่าโทษที่เขาจะได้รับเมื่อกระทำผิดแล้วถูกจับ

$$p_i U_i(Y_i - f_i) + (1 - p_i) U_i(Y_i) > p_i f_i \quad (2.3)$$

ผลกระทบของตัวแปร p_i และ f_i ต่ออุปทานการเกิดอาชญากรรมพิจารณาได้จาก

$$\frac{\partial EU_i}{\partial p_i} = U_i(Y_i - f_i) - U_i(Y_i) < 0 \quad (2.4)$$

$$\frac{\partial EU_i}{\partial f_i} = -p_i U'_i(Y_i - f_i) < 0 \quad (2.5)$$

แสดงให้เห็นว่า จำนวนของอาชญากรรมขึ้นอยู่กับอรรถประโยชน์ที่คาดหวังและเป็นฟังก์ชันถดถอย (decreasing function) กับความน่าจะเป็นที่จะถูกจับได้และถูกลงโทษ จำนวนของอาชญากรรมเป็นฟังก์ชันถดถอยกับระดับความรุนแรงของบทลงโทษ แต่เป็นฟังก์ชันส่วนเพิ่ม (increasing function) กับผลได้ ทั้งที่เป็นตัวเงินและผลได้ทางจิตใจจากการประกอบอาชญากรรม นั่นคือ

$$Q_{p_i} = \frac{\partial Q_i}{\partial p_i} < 0 \quad \text{และ} \quad Q_{f_i} = \frac{\partial Q_i}{\partial f_i} < 0 \quad (2.6)$$

กำหนดให้จำนวนอาชญากรรมทั้งหมด เท่ากับ $\sum_{i=1}^n Q_i$ และเป็นฟังก์ชันที่ขึ้นอยู่กับ p_i, f_i, u_i ถึงแม้ว่าตัวแปรต่างๆ เหล่านี้จะค่อนข้างมีนัยที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล อันอาจเนื่องมาจากความแตกต่างกันทางด้านสติปัญญา อายุ การศึกษา ฐานะทางการเงิน สภาพครอบครัว เป็นต้น แต่เพื่อให้ง่ายแก่การศึกษา การพิจารณาตัวแปรดังกล่าวจึงใช้ค่าเฉลี่ยของ p_i, f_i, u_i และได้ฟังก์ชันตลาดการเกิดอาชญากรรม (the market offense function) ดังนี้

$$Q = Q(p, f, u) \quad (2.7)$$

ฟังก์ชันข้างต้นนี้ถูกสมมติให้มีคุณสมบัติอย่างเดียวกันกับฟังก์ชันอุปทานการเกิดอาชญากรรมในระดับบุคคล (individual) สมการที่ (2.1) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความสัมพันธ์เป็นอย่างเดียวกันระหว่างจำนวนอาชญากรรมทั้งหมดกับความน่าจะเป็นที่จะถูกจับกุมและลงโทษกับบทลงโทษทางกฎหมาย ซึ่งมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางผกผันต่อกัน ส่วนการเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ ใน u ซึ่งให้มีลักษณะเดียวกันกับ u_i ควรพิจารณาความสัมพันธ์ด้วยเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น การเพิ่มขึ้นของรายได้ที่ควรได้รับจากกิจกรรมที่ถูกกฎหมายหรือการเพิ่มขึ้นของระดับการศึกษาอาจเป็นปัจจัยลดสิ่งกระตุ้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่ผิดกฎหมายลงได้ จึงทำให้จำนวนการกระทำผิดลดลง หรือการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการลงโทษผู้กระทำความผิด เช่น จากโทษปรับเป็นโทษจำคุก ก็จะมีผลให้แนวโน้มของจำนวนการเกิดอาชญากรรมลดลงอย่างน้อย ก็เป็นการชั่วคราว เพราะพวกเขาไม่สามารถกระทำความผิดในขณะที่ถูกจองจำในคุกได้ เป็นต้น

4. การวิเคราะห์การลงโทษและระดับการป้องกันอาชญากรรมที่เหมาะสม (optimal punishment and deterrence)

ในส่วนในเรื่องอัตราโทษเป็นส่วนสำคัญอีกประการ ซึ่งนอกจากจะได้ทำการวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากบทลงโทษทางกฎหมายที่มีต่อการประกอบอาชญากรรมแล้ว การวิเคราะห์หาการลงโทษที่เหมาะสมในการป้องกันอาชญากรรมก็ควรหยิบยกขึ้นมาประกอบการพิจารณา โดยกรอบแนวคิดของ Miceli (2004) มีเนื้อหาโดยสังเขปดังนี้

4.1 การหาการลงโทษที่เหมาะสม (optimal punishment)

การหาการลงโทษที่เหมาะสม ต้องคำนึงถึงสวัสดิการหรือความพึงพอใจของสังคม ประกอบกับเป็นอัตราที่สามารถป้องกันการกระทำความผิดได้ ในแบบจำลองการหาอัตราโทษที่เหมาะสม ตัวแปรหลักที่นำมาพิจารณามี 3 ตัวแปร ได้แก่ โทษปรับ โทษจำคุกและต้นทุนในการจำคุก ความน่าจะเป็นในการจับกุมและถูกลงโทษ

พิจารณาการหาโทษปรับที่เหมาะสม จากการศึกษาของ Polinsky และ Shavell (1984) (อ้างถึงใน Miceli, 2004) กล่าวว่า “โทษปรับที่เหมาะสมควรเท่ากับค่าสูงสุดของรายได้หรือความมั่งคั่งทางการเงินของผู้กระทำความผิดก่อนใช้การลงโทษจำคุก” พิจารณาสมการดังต่อไปนี้

$$f^* = \begin{cases} h/p & \text{if } h/p \leq w \\ w & \text{if } h/p > w \end{cases} \quad (2.8)$$

โดยที่	f^*	คือ อัตราโทษปรับที่เหมาะสม
	h	คือ มูลค่าของความรุนแรงจากการก่ออาชญากรรมต่อสังคม
	p	คือ ความน่าจะเป็นในการจับกุมและลงโทษ
	w	คือ ฐานะความมั่งคั่งทางการเงินของผู้กระทำความผิด

จะเห็นว่าอัตราโทษปรับจะถูกกำหนดขึ้นให้เท่ากับค่า h/p (ซึ่งเป็นค่าที่สะท้อนต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการก่ออาชญากรรม) ถ้าผู้กระทำความผิดมีเงินเพื่อชดใช้เพียงพอ แต่ถ้าค่า h/p สูงเกินกว่าฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดแล้ว อัตราโทษปรับจึงถูกกำหนดขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถเป็นไปได้ ซึ่งก็คือเท่ากับฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดนั่นเอง

ขั้นตอนต่อไปเมื่อสามารถกำหนดอัตราโทษปรับได้แล้ว เราก็มาประเมินอัตราโทษจำคุกที่เหมาะสม ซึ่งจะขึ้นอยู่กับผลกระทบตอสวัสดิการสังคม หมายถึง การลงโทษที่คาดหวัง (expected punishment) จะถูกกำหนดโดยระดับของการป้องกันอาชญากรรมที่เหมาะสมของสังคม (optimal level of deterrence) พิจารณา

$$\text{การลงโทษที่คาดหวัง (expected punishment)} = p(f^* + ct^*) \quad (2.9)$$

โดยที่	t^*	คือ อัตราโทษจำคุกที่เหมาะสม
	c	คือ ต้นทุนในการจำคุก
	p	คือ ความน่าจะเป็นในการจับกุมและลงโทษ
	f^*	คือ อัตราโทษปรับที่เหมาะสม

$$\text{ดังนั้น} \quad t^* = \frac{\exp \text{punishment} - pf^*}{pc} \quad (2.10)$$

ในส่วนของการประเมินค่า expected punishment ต้องคำนึงถึงค่าสวัสดิการของสังคม (social welfare) ประกอบกับระดับการป้องกันอาชญากรรมที่เหมาะสมต่อสังคม (optimal deterrence) ผู้ศึกษาได้หยิบยกแนวคิดการหาค่า optimal deterrence จากการศึกษาของ Cooter และ Ulen (1988) มาประกอบการพิจารณาดังนี้

4.2 ระดับการป้องกันอาชญากรรมที่เหมาะสม (optimal deterrence)

การหาระดับการป้องกันอาชญากรรมที่เหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับ ระดับการใช้จ่ายของ รัฐเพื่อการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งประกอบไปด้วย รายจ่ายต่อหน่วยงานตำรวจ หน่วยงานศาล หน่วยงานอัยการ และกรมราชทัณฑ์ เป็นต้น ในที่นี้ ระดับรายจ่ายเพื่อป้องกันอาชญากรรมของรัฐ กำหนดให้มีความเท่ากับ E และกำหนดให้ จำนวนการเกิดอาชญากรรมมีความเท่ากับ Q และสมมติให้ระดับรายจ่ายในการป้องกันอาชญากรรมมีผลกระทบต่ออัตราการเกิดอาชญากรรมและเป็น ผลกระทบในทางแปรผกผันต่อกัน : $Q = Q\left(E^{(-)}\right)$

เมื่อมีการก่ออาชญากรรมขึ้นย่อมก่อให้เกิดต้นทุนที่ต้องสูญเสียไปแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่อของอาชญากรรม ซึ่งเป็นต้นทุนโดยตรง (direct cost) กำหนดให้เท่ากับค่า d และยอม ก่อให้เกิดต้นทุนทางอ้อมต่อสังคมโดยรวม (indirect cost) กำหนดให้เท่ากับค่า i ดังนั้นความรุนแรงที่เกิดจากอัตราการเกิดอาชญากรรม (Q) มีความเท่ากับ $(d+i)Q(E)$ และต้นทุนทางสังคมทั้งหมดมีค่าดังนี้

$$\text{social cost} = (d+i)Q(E) + E \quad (2.11)$$

เมื่อกำหนดให้ค่า b เป็นผลได้ต่อสังคมจากการเกิดอาชญากรรม ซึ่งอาจมีค่าที่เป็นบวกหรือเป็นลบก็ได้ รวมเข้าไปในความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรม จะได้

$$\text{net harm} = d + i - b \quad (2.12)$$

นำสมการที่ (2.12) ใส่เข้าไปในสมการที่ (2.11) ได้ social deterrence objective แล้วเลือกระดับ E ที่ทำให้ผลประโยชน์ของสังคมมากที่สุด (maximize net social benefit):

$$\text{society's deterrence objective} = bQ(E) - (d + i)Q(E) - E \quad (2.13)$$

หรือมีค่าเท่ากับการที่ทำให้ต้นทุนทางสังคมต่ำที่สุด (minimize net social cost) :

$$\text{net social cost} = (d + i)Q(E) + E - bQ(E) \quad (2.14)$$

กำหนดให้ค่า Q' คือ ค่า marginal decrease in crime rate จากการเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วยของระดับการป้องกัน ได้เงื่อนไขที่เหมาะสมดังนี้

$$1 = -(d + i - b)Q' \quad (2.15)$$

สามารถอธิบายได้ว่า ณ จุดที่ดีที่สุดของสังคม การเพิ่มขึ้นของรายจ่ายเพื่อการป้องกันอาชญากรรมหนึ่งหน่วย (marginal cost of deterrence) จะเท่ากับผลได้จากการลดระดับอาชญากรรม ($-Q'$) ครั้งนั่นเอง

เมื่อได้ระดับการป้องกันอาชญากรรมที่ดีที่สุดของสังคม (optimal deterrence) มาแล้ว และจากแนวคิดของ Miceli (2004) ที่ได้ยกมาข้างต้นในประเด็นค่าของระดับการป้องกันอาชญากรรมที่เหมาะสมของสังคม (optimal deterrence) มีความสัมพันธ์ในการกำหนดค่าการลงโทษที่คาดหวัง (expected punishment) ดังนั้นในที่นี้กำหนดให้การป้องกันอาชญากรรมที่เหมาะสมของสังคม (optimal deterrence) มีค่าเท่ากับการลงโทษที่คาดหวัง (expected punishment) เนื่องจากการป้องกันที่เหมาะสม เป็นส่วนที่สะท้อนต้นทุนที่สังคมรับได้เพื่อป้องกัน

อาชญากรรม จึงสามารถสะท้อนการลงโทษที่คาดหวังได้ และนำค่า optimal deterrence ไปแทนในสมการที่ (2.9) เพื่อหาระดับการลงโทษที่เหมาะสมของสังคม

การวิเคราะห์การลงโทษและการป้องกันอาชญากรรมที่เหมาะสมนั้น ถึงแม้จะไม่ได้นำทฤษฎีมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้โดยตรง แต่ก็ยังเป็นแนวคิดในขอบเขตเดียวกันที่สามารถนำมาประกอบการวิเคราะห์ได้ เช่น การป้องกันอาชญากรรมนั้นมีเครื่องมือชนิดใดบ้างตามทฤษฎี การใช้เครื่องมืออย่างเหมาะสมจำต้องพิจารณาความสัมพันธ์ของปัจจัยใดบ้าง เป็นต้น

5. แนวคิดอื่นๆ เกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา

แนวคิดของการข่มขืน¹ Ellis (1989) นักสังคมวิทยา ได้จำแนกมุมมองของการข่มขืนไว้ 3 ด้านดังนี้

5.1 ทฤษฎีการข่มขืนตามแนวคิดสตรีศาสตร์ (The feminist theory of rape)

การข่มขืนถูกมองว่าเป็นผลพวงของค่านิยมทางสังคมที่เพศชายมีอิทธิพลเหนือกว่าเพศหญิงทั้งในโครงสร้างทางอำนาจและทางเศรษฐกิจ Dworkin (1989) กล่าวว่า ผู้ชายทุกคนเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการข่มขืน เพราะผู้ชายทุกคนได้รับประโยชน์จากความเป็นจริงที่ว่าผู้หญิงเป็นผู้ที่ไม่มีอิสระในสังคม

กลุ่มสตรีศาสตร์ไม่ได้มองว่าความพึงพอใจทางเพศเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการข่มขืน แต่มองว่าการข่มขืนเป็นการสร้างรากฐานหรือการคงอยู่ของความพยายามที่จะควบคุมและมีอำนาจเหนือผู้หญิงโดยผู้ชาย

5.2 ทฤษฎีข่มขืนตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (The social learning theory of rape)

Bandura (1978) ผู้นำทางทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม กล่าวว่า ความก้าวร้าวเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้ และเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การดำเนินพฤติกรรม โดยมีความก้าวร้าวเป็นแรงเสริม คำอธิบายนี้เชื่อมโยงมาสู่เรื่องการข่มขืน กล่าวคือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มองว่าการ

¹ คัดมาจากพุทธทววรรณ ชูเชิด, 2543 น.12-14.

ข่มขืนคือพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้จากการสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน, การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร, โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวที่ไม่ถูกลงโทษ เป็นต้น

ถึงแม้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจะคล้ายคลึงกับทฤษฎีอัตถิศาสตร์ในแง่ของความเชื่อเรื่องสังคมและวัฒนธรรมเรียนรู้เป็นสิ่งที่สำคัญในการตอบสนองต่อการข่มขืน แต่ก็มีสิ่งที่แตกต่างกันอยู่ 2 ประการคือ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเห็นว่าภายใต้สาเหตุของการข่มขืนนั้น วัฒนธรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงไปสู่ความก้าวร้าวและเพศในแต่ละบุคคล และเชื่อว่าการข่มขืนเป็นเรื่องแรงจูงใจทางเพศมากกว่า

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม บอกว่าการข่มขืนเป็นผลของการสร้างตัวมาจากรอยต่อของอิทธิพลของวัฒนธรรมและปัจจัยด้านประสบการณ์ ร่วมกับทัศนคติ บทบาททางเพศและกระบวนการทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับเพศและพฤติกรรมก้าวร้าวในใจของเพศชาย

5.3 ทฤษฎีวิวัฒนาการการข่มขืนหรือทฤษฎีการข่มขืนแนวสังคมชีววิทยา

(The approach of sociobiology or an evolutionary theory of rape)

พฤติกรรมทางสังคมถูกสร้างขึ้นและพัฒนาไปสู่การขยายเผ่าพันธุ์ สำหรับในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเพศผู้และเพศเมีย ถูกกำหนดให้ใช้เวลาและพลังงานไปในการรับผิดชอบในเรื่องการสืบพันธุ์แตกต่างกัน ผู้หญิงดูแลบุตร ในขณะที่ผู้ชายให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองพอๆ กับการมีคู่นอนหลายๆ คน ผู้ชายเป็นฝ่ายได้เปรียบผู้หญิงมาตั้งแต่เกิดเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้ชายมีความแข็งแกร่งกว่า จึงมีโอกาสในการเลือกที่จะมีคู่นอนได้หลายคน แทนที่จะต้องเป็นฝ่ายเลี้ยงดูบุตร การข่มขืนอาจเป็นผลพวงตามธรรมชาติของกฎแห่งทางเลือกนี้

วรรณกรรมปริทรรศน์

การศึกษาเชิงประจักษ์ถึงผลของตัวแปรที่เกี่ยวกับการลงโทษ (Empirical effects of punishment variables) จำนวนมากเป็นการทดสอบแบบจำลองทางทฤษฎีของพฤติกรรมการก่ออาชญากรรม และสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อการกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งได้แก่ ความน่าจะเป็นในการถูกจับลงโทษและความรุนแรงของบทลงโทษ ตลอดจนการประเมินถึงผลได้และต้นทุนหรือผลเสียจากกิจกรรมที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

การศึกษาเชิงประจักษ์ในพฤติกรรมอาชญากรรมถูกพัฒนาและนำเสนอในรูปแบบที่เรียกว่า “criminometric studies” โดยใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ทั่วไปเกี่ยวกับ “rational choice” ในการวิเคราะห์ รูปแบบกรอบแนวคิดพฤติกรรมที่เป็นเหตุเป็นผลนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการศึกษา criminometric ได้สมมติให้สิ่งแวดล้อมต่างๆ เป็นค่าคงที่ และบุคคลมีความเหมือนกัน Becker (1976, p.5) กล่าวไว้ใจความว่า ความชื่นชอบของบุคคล (preferences) ถูกสมมติให้ไม่แตกต่างกันระหว่างคนที่มั่งคั่งกับคนที่ยากจน หรือระหว่างคนที่อยู่ต่างสังคมวัฒนธรรมกัน ด้วยข้อสมมติฐานนี้ทำให้ง่ายต่อการศึกษา เช่น การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับผลกระทบของการลงโทษ และผลได้กับผลเสียของกิจกรรมที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ข้อสมมติที่ให้ความชื่นชอบของบุคคลเป็นค่าคงที่นั้นทำให้ criminometric มีความแตกต่างจากวิชาการที่เกี่ยวกับการรักษาระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคมอื่นอันได้แก่ ศาสตร์ด้านรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และอาชญาวิทยาโดยทั่วไป

การศึกษาในแง่มุมนี้พิจารณาถึงความน่าจะเป็นของการลงโทษ ซึ่งรวมถึง ความน่าจะเป็นในการจับกุม การพิสูจน์ และการตัดสินว่ากระทำผิดจริงแล้วลงโทษ กับความรุนแรงหรือขนาดของการลงโทษ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของ จำนวนของโทษปรับ ระยะเวลาของการลงโทษตามคำพิพากษา หรือระยะเวลาในการจำคุก เป็นต้น

การศึกษาของ Tullock (1974) ได้ทำการทดสอบโดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์พฤติกรรมการก่ออาชญากรรม โดยให้ข้อมูลจำนวนการเกิดอาชญากรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นตัวแปรตาม โดยมีตัวแปรอิสระที่แสดงถึงต้นทุนและผลประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรมเป็นปัจจัยในการวิเคราะห์ และนำวิธีการทางสถิติตามแบบจำลองสมการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) มาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้ สอดคล้องกับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ ถ้าต้นทุนในการประกอบอาชญากรรมเพิ่มขึ้นและโอกาสที่จะถูกจับและตัดสินลงโทษสูงขึ้น จะทำให้อัตราการเกิดอาชญากรรมลดต่ำลง แต่ถ้าต้นทุนค่าเสียโอกาส

ของการประกอบอาชญากรรมลดต่ำลง จะทำให้จำนวนการเกิดอาชญากรรมทั้งที่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์และอาชญากรรมความผิดที่เกี่ยวกับร่างกายมีอัตราที่สูงขึ้น

Witte (1980), Schmidt และ Witte (1984) (อ้างถึงใน Eide, Rubin & Shepherd, 2006) ทำการทดสอบโดยใช้ข้อมูลจากการสุ่มบุคคลจำนวน 641 คน ที่พ้นโทษจากเรือนจำในนอร์ทแคโรไลนา สหรัฐอเมริกา โดยประเมินผลกระทบของอาชญากรรมอันได้แก่ ความน่าจะเป็นในการจับกุมและขนาดของโทษ พบว่ามีนัยสำคัญเชิงลบต่อการเกิดอาชญากรรม

Myers Jr.(1983) ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากการสุ่มบุคคลจำนวน 2,127 คน ที่พ้นโทษจากเรือนจำกลางของสหรัฐ (US Federal prison) พบว่า ขนาดของการลงโทษมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นผลกระทบเชิงลบต่อการก่ออาชญากรรม ในขณะที่ความน่าจะเป็น (หาได้จากสัดส่วนของผู้กระทำผิดที่ถูกลงโทษจำคุกกับผู้กระทำผิดทั้งหมด) พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติเป็นลบต่อการก่ออาชญากรรม และยังพบว่าอัตราค่าจ้างที่สูงขึ้นเป็นตัวลดการกระทำผิดซ้ำซาก

Trumbull (1989) ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลผู้กระทำผิดจำนวนประมาณ 2,000 คนที่พ้นโทษจากเรือนจำในนอร์ทแคโรไลนา สหรัฐอเมริกา เพื่อศึกษาเรื่องการกระทำผิดซ้ำซากและการป้องกันอาชญากรรม เขาพบว่า ไม่มีตัวแปรในการป้องกันอาชญากรรมใด ซึ่งได้แก่ ความน่าจะเป็นในการจับกุม ความน่าจะเป็นในการตัดสินว่ากระทำผิด และความน่าจะเป็นในการลงโทษจำคุก และระยะเวลาในการลงโทษ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติเลย แต่เขาให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องธรรมดาเพราะเมื่อทำการสุ่มเพียงบุคคลที่ไม่ว่าความน่าจะเป็นและความรุนแรงของโทษจะเป็นอย่างไรก็เลือกที่จะประกอบอาชญากรรมอยู่ดี อย่างไรก็ตาม Trumbull พบว่า การเพิ่มขึ้นของระยะเวลาในการลงโทษจำคุกครั้งก่อนของผู้กระทำผิด มีนัยสำคัญเชิงลบต่อการก่ออาชญากรรม ผลลัพธ์ที่ได้ทำให้ข้อสมมติฐานในการป้องกันอาชญากรรมน่าเชื่อถือ และนอกจากนี้ยังพบว่า ค่าจ้างที่สูงขึ้นของงานที่ผู้กระทำผิดทำในครั้งแรกหลังจากถูกปล่อยตัวมีผลกระทบทางลบต่อการก่ออาชญากรรม

Viscusi (1986) เลือกใช้พื้นฐานเศรษฐศาสตร์แรงงานในการศึกษาเกี่ยวกับงานที่เป็นอันตราย เพื่อประเมินถึงการ tradeoff กันระหว่างความเสี่ยงที่เกิดขึ้นและผลตอบแทนที่ได้รับจากการกระทำกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย ในตลาดแรงงานนั้นการเพิ่มขึ้นของความเสี่ยงทางกายภาพที่เกิดกับลูกจ้างมักถูกทดแทนด้วยเงินจำนวนหนึ่ง ซึ่งนอกเหนือจากค่าจ้างแรงงานธรรมดาที่ไม่มีความเสี่ยงในการทำงาน เขาทำการศึกษาความน่าจะเป็นและความรุนแรงของการลงโทษ โดยใช้วิธีการเดียวกันกับการหาความน่าจะเป็นและความรุนแรงของความเสียหาย หรือการบาดเจ็บจากการทำงานที่มีอันตราย Viscusi สามารถประมวลผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของตัวแปร

ทั้งสองต่อการก่ออาชญากรรมได้ โดยการสำรวจข้อมูลการจ้างงานของกลุ่มวัยรุ่นในชุมชนแออัดจำนวน 2,358 คน จาก บอสตัน ชิคาโก และฟิลาเดลเฟีย ในสหรัฐอเมริกา พบว่าข้อเท็จจริงสนับสนุนข้อสมมติฐานความสามารถในการป้องกันอาชญากรรม สอดคล้องกับทฤษฎี

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ Ehrlich (1973) โดยทำการศึกษาอาชญากรรมต่างๆ 7 ชนิดที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา โดยใช้ข้อมูลของทุกรัฐทั่วประเทศจากปี ค.ศ. 1940, 1950 และ 1960 พบว่าความน่าจะเป็นในการลงโทษผู้กระทำผิดมีนัยสำคัญทางสถิติทางลบต่อการเกิดอาชญากรรมทุกชนิดยกเว้นการฆาตกรรม และความรุนแรงของบทลงโทษก็มีผลอย่างเดียวกัน งานวิจัยของ Ehrlich ได้ถูกนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการศึกษาอย่างถี่ถ้วนของนักวิจัยหลายๆ คน

อย่างไรก็ตามการศึกษาอาชญากรรมด้วยทฤษฎีดังกล่าวก็ยังมีข้อวิพากษ์แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายพฤติกรรมนี้อยู่เช่นกัน กล่าวคือ การที่สมมติให้บุคคลผู้ประกอบอาชญากรรมเป็นบุคคลปกติ มีเหตุมีผลในการวิเคราะห์ผลได้ผลเสียที่เกิดขึ้น และการประกอบอาชญากรรมได้ถูกตรึงตรองก่อนล่วงหน้าแล้ว จากข้อสมมตินี้ทำให้ไม่สามารถอธิบายพฤติกรรมการก่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากบุคคลผู้ไม่สมประกอบทางสติปัญญา หรือเป็นอาชญากรรมประเภทที่มีได้ตรึงตรองไว้ก่อนล่วงหน้าได้